

PAR VALSTS BUDŽETA IZDEVUMU PĀRSKATĪŠANAS 2018., 2019. UN 2020. GADAM REZULTĀTIEM UN PRIEKŠLIKUMI PAR ŠO REZULTĀTU IZMANTOŠANU LIKUMPROJEKTA "PAR VIDĒJA TERMIŅA BUDŽETA 2018., 2019. UN 2020. GADAM" UN LIKUMPROJEKTA "PAR VALSTS BUDŽETU 2018. GADAM" IZSTRĀDES PROCESĀ

IZDEVUMU PĀRSKATĪŠANAS TVĒRUMS

Ministru kabinets 2017. gada 28. martā apstiprināja izdevumu pārskatīšanas tvērumu:

1. valsts budžeta politikas jomā:
 - 1.1. prioritārajiem pasākumiem nepieciešamo valsts budžeta līdzekļu pieprasījumu sagatavošanas un izvērtēšanas kārtība;
 - 1.2. valsts budžeta bāzes izdevumu noteikšanas kārtība;
 - 1.3. vispārēja procesu optimizēšana un turpmāka pilnveidošana, īstenojot valsts budžeta vadību;
 - 1.4. amata vietu skaita un dinamikas analīze un ilgstoši vakanto amata vietu pārskatīšana;
2. nozaru finansēšanas politikas jomā:
 - 2.1. līdz šim izstrādāto priekšlikumu par izdevumu politikas maiņu aktualizācija;
 - 2.2. nulles budžeta principa ieviešana atsevišķu izmēģinājumu veidā, pieaicinot Latvijas Bankas ekspertus;
 - 2.3. valsts budžeta finansēto funkciju ekonomiskāka un racionālāka īstenošana, tajā skaitā centralizācija;
 - 2.4. horizontālie risinājumi valsts budžeta resursu identificēšanai un novirzīšanai aktuālajām prioritātēm, tajā skaitā pārskatot šādus virzienus: maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi, administratīvie izdevumi, līdz šim piešķirtais finansējums jaunajām politikas iniciatīvām, neatliekamajiem pasākumiem un citiem prioritārajiem pasākumiem, slēgtie asignējumi.

IZDEVUMU PĀRSKATĪŠANAS REZULTĀTĀ KONSTATĒTIE FINANSIĀLIE RESURSI

Izdevumu pārskatīšanas rezultāti tika pieņemti Ministru kabinetā 2017. gada 28. augustā.

Kopējie izdevumu pārskatīšanas rezultāti 2018. gadam tika konstatēti 81,1 miljonu eiro apmērā, kas nodrošināja papildu līdzekļus gan nozaru ministriju iekšējām, gan kopējām valdības prioritātēm:

- valdības prioritātēm 28,6 miljoni eiro;
- ministriju iekšējām prioritātēm 52,5 miljoni eiro.

Izdevumu pārskatīšanas metode	2018	2019
Izmaiņas valsts budžeta politikā	35 034 414	32 989 505
Ietaupījumi no ES iemaksām un procentu maksājumiem	26 100 000	20 000 000
Iekšējie resursi no ilgstošām vakancēm Aprēķināta ilgtermiņa vakancu finansiālā ietilpība.	3 459 309	3 459 309
Valsts budžeta plānošanas pilnveidošana Izskatīti ministrijām noteiktie pienākumi valsts budžeta plānošanai: valsts budžeta pieprasījuma iesniegšanai, apropriācijas izmaiņu iesniegšanai, valsts budžeta izpildes pārskatu iesniegšanai. Rezultātā tika samazināts iesniedzamo veidlapu skaits un vienkāršota veidlapu iesniegšanas kārtība, tādējādi samazinot administratīvo slogu ministrijām.	5 475 105	9 530 196
Izmaiņas nozares politikas finansēšanā	46 112 987	40 082 353
Prioritātēm un citām aktivitātēm piešķirtā finansējuma pārskatīšana (Attīstības izdevumu pārskatīšana) No 2018. līdz 2020. gadam prioritātēm un citām aktivitātēm piešķirtā finansējuma pārskatīšana, izvērtējot prioritāro pasākumu aktualitāti, sasniegtos rezultātus un efektivitāti	30 223 251	29 517 325
Maksas pakalpojumu cenrāžu analīze Tika analizēti uz likuma Par budžetu un finanšu vadību pamata izdotie maksas pakalpojumu cenrāži un izvērtēta tajos ietverta izmaksu atbilstība.	3 500 749	3 500 749
Pašu ieņēmumu atlikumu izmantošana Izvērtēti ministriju un budžeta nefinansēto iestāžu ieņēmumu no maksas pakalpojumiem un citu pašu ieņēmumu atlikumiem.	10 969 105	5 645 589
Zemākas prioritātes administratīvo izdevumu analīze Pārskatīti zemākas prioritātes administratīvie izdevumi 2015.-2019. gadam. Piemēram, komandējuma un ceļa izdevumi; Sakaru pakalpojumi; Biroja preces; Izdevumi par precēm iestādes administratīvajai darbībai; Bankas komisijas nauda un pakalpojumi.	1 419 882	1 418 690
Kopā:	81 385 023	73 309 480

VALSTS BUDŽETA IZDEVUMU PĀRSKATĪŠANAS IEGUVUMI UN REZULTĀTI

Izdevumu pārskatīšanas metodes

Iekšējie resursi no ilgstošām vakancēm

Pēc strauja valsts pārvaldē nodarbināto skaita samazinājuma 2010. gadā arī dažos turpmākajos gados turpinājās neliela valsts budžeta iestādēs nodarbināto skaita mazināšanās. Tomēr dažos pēdējos gados darbinieku skaits mazliet pieaug, kas ir pretrunā ar attīstības dokumentos noteikto virzību uz mazu, profesionālu, un uz iedzīvotājiem orientētu valsts pārvaldi.

Vienlaikus jāakcentē, ka daudzas no amata vietām ir vakantas, proti, iekļautas resora atbildības politikā, taču netiek aizpildītas ar cilvēkresursiem. Izdevumu pārskatīšanas ietvaros tika izstrādāts algoritms, ar kuru aprēķināms potenciālais ietaupījums no vakanto amatu likvidēšanas. Tā rezultātā tika konstatēts potenciāli ietaupāmais finanšu resurss 3 459 309 eiro apmērā.

2017. gadā ar ministru prezidenta rīkojumu izveidota darba grupa valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atbildības sistēmas pilnveidošanai, kā arī ministrijām uzdots pārskatīt līdzšinējo praksi un turpmāk nepieprasīt jaunus amata vietas, nepieciešamos cilvēkresursus radot iekšējo procesu efektivizēšanā vai ministrijas ietvaros.

Maksas pakalpojumu cenrāžu aktualizācija

Secināts, ka ministrijām ir krasi atšķirīgi maksas pakalpojumu cenrāžu aktualizācijas laiki, sākot no 0,1 gada līdz pat 11,7 gadiem (58,5 % jeb 55 maksas pakalpojumu cenrāži aktualizēti vairāk nekā pirms diviem gadiem), kā arī vairākām ministrijām ir cenrāži, kas ir spēkā esoši, bet zaudējuši savu aktualitāti un ieņēmumi no maksas pakalpojumiem vairs netiek plānoti.

Ministrijām tika dots uzdevums veikt nepieciešamās izmaiņas (aktualizēt) tos maksas pakalpojumu cenrāžus, kuru pēdējais aktualizācijas laiks ir bijis vairāk nekā pirms diviem gadiem, kā arī turpmāk regulāri pārskatīt maksas pakalpojumu cenrāžus.

Pašu ieņēmumu atlikumu izmantošana

Pašu ieņēmumu atlikums uz 2018. gada sākumu tiek prognozēts 26,9 milj. eiro apmērā, kas ir par 10,3 milj. eiro mazāk salīdzinājumā ar 2017. gadu. Lai arī pašu ieņēmumu atlikumi konstatēti visām ministrijām, bāzes izdevumos tos iestrādājušas tikai 5 ministrijas.

Potenciāli pieejamie resursi izdevumu segšanai tika noteikti 50% apmērā (Satiksmes ministrijai – 28%, Finanšu ministrijai – 38%) no 2018. gada budžetā neiestrādātā pašu ieņēmumu atlikuma, identificējot potenciālos resursus 4,8 milj. eiro apmērā. Papildus potenciālais resurss tika rasts, pārskatot atsevišķu nozaru ministriju valsts budžeta apakšprogrammas, kuras tiek pilnībā vai daļēji tiek finansētas no pašu ieņēmumiem.

Nulles budžeta principa ieviešana atsevišķiem pilotprojektiem

- Viens no nulles budžeta pilotprojektiem bija saistīts ar zāļu iegādes izdevumu kompensācijas sistēmas pilnveidi. Izdevumu pārskatīšanas ietvaros tika pētīta pašreizējā situācija un ārvalstu pieredze, kā rezultātā tika izvirzīti četri alternatīvie risinājumi, no kuriem pirmie divi Veselības ministrijai tika izvirzīti turpmākai izvērtēšanai:
 - Samazinot kompensācijas apmēru sirds un asinsrites slimību grupai no 75% uz 50%, finansējumu varētu novirzīt citu diagnožu grupu apmaksai. Tiktu sasniegta līdzvērtīga stacionēto zāļu iegādes izdevumu kompensācijas sistēmas lietotāju proporcija kā esošā risinājuma standarta scenārijā, savukārt tā rezultātā potenciāli nezaudētie mūža gadi samazinātos par 0,45 gadiem;
 - Palielinot pacientu veikto obligāto līdzmaksājumu 100% kompensējamu zāļu receptei no 0,71 eiro uz 2 eiro, iegūto finansējumu būtu iespējams novirzīt jaunu kardioloģisku medikamentu kompensācijai. Īstenošanas gadījumā rezultatīvie rādītāji saglabātos esošā risinājuma standarta scenārija līmenī, taču pastāv risks, ka pieaugot pacienta līdzmaksājuma daļai, pasliktināsies zāļu finansiālā pieejamība;
 - Īstenojot esošā risinājuma minimālo scenāriju, netiktu sasniegti izvirzītie rezultatīvie rādītāji, proti, pieaugtu potenciāli zaudētie mūža gadi un hospitalizēto skaits, līdz ar to šis scenārijs nav īstenojams;
 - Īstenojot esošā risinājuma "premium" scenāriju, potenciāli zaudēto mūža gadu skaits samazinātos par 50%, tomēr tā īstenošanai nepieciešamais finansējums ir teju trīsreiz lielāks nekā standarta scenārijam, līdz ar to šobrīd šāds scenārijs nav īstenojams.
- Otrs no pilotprojektiem paredzēja nulles budžeta pilotprojekta īstenošanu valsts bibliotēku nozarē. Tas deva iespēju padziļinātāk izanalizēt katras iestādes īstenojamās funkcijas, to aktualitāti un identificēt darbības, no kurām iespējams atteikties par labu attīstībai. Tika izvirzīti trīs potenciālie attīstības scenāriji un uzdots Kultūras ministrijai turpināt to izvērtēšanu.

Preču un pakalpojumu centralizētas iegādes paplašināšana

Izdevumu pārskatīšanas ietvaros tika aptaujātas ministrijas, lai noskaidrotu to viedokli par Elektroniskajā iepirkumu sistēmā iegādāto preču un pakalpojumu daudzveidību un kvalitāti, kā arī uzklautu priekšlikumus par iespējamiem preču un pakalpojumu katalogu papildinājumiem. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai tika uzdots izvērtēt ministriju sniegtos priekšlikumus, sevišķu uzmanību veltot veselības apdrošināšanas pakalpojuma kataloga pilnveidei.

Ministriju iestāžu efektivizēšanas iespējas

- **Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija**

Identificētas potenciālas Valsts vides dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes funkciju pārklāšanās, kas 2019. un turpmākajos gados atbrīvotu finansējumu gandrīz 500 tūkstošu eiro apmērā. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija norāda, ka nesaskata iespēju apvienot iestādes, taču atbalsta funkciju apjoms Valsts vides dienestā ir samazināts par 15%, savukārt Dabas aizsardzības pārvaldē drīzumā tiks īstenoti pasākumi iestādes struktūras optimizēšanai.

Secināts, ka Vides pārraudzības valsts biroja funkcijas ir pārāk specifiskas, lai to pievienotu kādai citai iestādei, savukārt vienlaikus ir plānota Latvijas Vides aizsardzības fonda administrācijas pievienošana Valsts reģionālās attīstības aģentūrai.

- **Satiksmes ministrija**

Analizējot Satiksmes ministrijas kapitālsabiedrības, uzmanība tika pievērsta autoceļu pārvaldīšanai. Tika konstatēts, ka Satiksmes ministrijas budžeta apakšprogrammā "Valsts autoceļu pārvaldīšana, uzturēšana un atjaunošana" 2016. gadā tikai 9% no kopējā finansējuma tika izlietoti autoceļu pārvaldīšanai, līdz ar to tika rekomendēts šai funkcijai izveidot atsevišķu budžeta apakšprogrammu.

- **Valsts muzeji (Kultūras ministrija, Veselības ministrija, Aizsardzības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Zemkopības ministrija un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija)**

Konstatēts, ka valsts muzejos ir ļoti atšķirīga valsts budžeta izdevumu proporcija pret apmeklētāju skaitu, kā arī ievērojamas atšķirības pašu ieņēmumu apjomā pret kopējiem ieņēmumiem (piemēram, Rundāles pils muzeja pašu ieņēmumi ir 58%, kamēr Latvijas Sporta muzejā tikai 1%). Tiek ierosināts, ka valsts budžeta finansēto funkciju ekonomiskākai un racionālākai nodrošināšanai ir izvērtējama valsts muzeju koncentrēšana vienas ministrijas ietvaros (Kultūras ministrijas) vai nodošana pašvaldību padotībā.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju joma

Lai veiktu padziļinātu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomas analīzi 2018. gadā, tika izvērtēta nozares pamatinformācija – informācijas sistēmu skaits un to uzturēšana, izdevumi šīs jomas preču un pakalpojumu nodrošināšanai, kā arī šajā nozarē nodarbināto skaits un to atalgojums valsts pārvaldē.

Tika konstatēts, ka ministrijas uztur vairāk nekā 590 informācijas sistēmas, kuru uzturēšanas izmaksas ir būtiski atšķirīgas. Kamēr atsevišķas ministrijas nodrošina centralizētu informācijas un komunikācijas jomas pārvaldību, dažās ministrijās katra iestāde par savu IT infrastruktūru lielākoties atbild pati.

Balstoties uz sarunās ar ministrijām iegūto informāciju, tika identificēti četri prioritārie uzdevumi, kas paveicami līdz 2018. gada augustam:

- Datu apkopošana par informācijas sistēmu uzturēšanu, procesu analīze un izvērtējuma sagatavošana;
- Iespējas nodrošināt centralizētu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstības projektu portfēļa plānošanu, vērtēšanu un uzraudzību izvērtēšana;
- Komandējumu procesu un to atbalsta risinājumu centralizācijas potenciāla izvērtēšana;
- Iepirkumu funkcijas konsolidācijas un iepirkumu atbalsta funkcijas centralizācijas potenciāla izvērtēšana un risinājumu piedāvāšana.